

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Куркової Ксенії Миколаївни на дисертаційне дослідження Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Щодо ступеня актуальності обраної теми дисертації варто відзначити наступне. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена рівнем важливості наукового осмислення теоретичних та гостротою прикладних проблем адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні. Тут варто зосередитись на декількох аспектах. По-перше, переважна більшість наявних вітчизняних робіт присвячена власне декларуванню на законодавчому рівні гендерної політики, виявлення проблемних питань становлення гендерного паритету під час проходження військової служби, ролі жінки в силах оборони, особливостей її правового статусу тощо. По-друге, процес успішного становлення України як суверенної держави вирішальною мірою залежить від забезпечення її національної безпеки. Однак велике коло питань гендерно-орієнтованої архітектури оборонної сфери є мало досліджуваними або не досліджуваними взагалі.

Таким чином проблематика адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні є актуальною в українському правовому просторі.

Щодо обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх новизни й значення варто зауважити наступне. Дисертація містить наукові положення, висновки та рекомендації, обґрунтування яких висвітлено в дисертації належно. Зміст дисертаційного дослідження відбиває логіку предмета наукового дослідження, він передбачає аналітику як

теоретичної, так і практичної проблематики теми і кореспондуючих джерел. Дисертанткою опрацьовано достатню кількість теоретичних та нормативних джерел, що свідчить про різнобічний аналіз реальної теоретичної та прикладної проблематики теми дисертаційного дослідження. Дисертантка продемонструвала глибокі знання за темою дисертації, вміння аналізувати наукові підходи до вирішення фокусних питань щодо адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні, запропонувала з належним обґрунтуванням висновки теоретичного характеру, пропозиції щодо вдосконалення чинних нормативно-правових актів, які регулюють ці питання. Наведене вище свідчить про належне обґрунтування наукових положень, висновків та рекомендацій, які були сформульовані у дисертації.

Дисертація містить чимало наукових положень, висновків та рекомендацій, які мають важливе загальнонаціональне значення, що полягає у можливості застосування таких положень, висновків та рекомендацій у науково-дослідній сфері, законотворчій діяльності та освітньому процесі. На користь вказаного свідчать, зокрема, й два акти впровадження результатів дисертації, які додані до дисертації.

Дисертація містить достатньо наукових положень, висновків та рекомендацій, які характеризуються високим ступенем наукової новизни. Мета дисертаційної роботи полягає у розкритті змісту та сутності діяльності спеціально уповноважених органів щодо упорядкування та здійснення регулюючого впливу на суспільні відносини, які беруть свій початок зі вступу на військову службу та тривають до звільнення військовослужбовця-жінки з акцентуацією на аналізі сучасного стану забезпечення рівнозначних у порівнянні з чоловіками, можливостей жінкам (із урахування принципу гендерної рівності) у ході їхнього перебігу задля встановлення можливості та необхідності посилення захисту прав, гарантія свобод

військовослужбовців незалежно від статі. Для досягнення поставленої перед дисертаційним дослідженням мети, було визначено ряд релевантних завдань, які мали бути вирішені у дисертації. Аналіз наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертації, свідчить, що автором дисертації було послідовно та логічно вирішено кожне з завдань, поставлених у роботі, досягнуто мету дослідження.

Варто підтримати пропоновані авторкою дисертації обґрунтування того, що «спеціальний захист», «особливі вимоги», «позитивні дії» в контексті системи правових і соціальних гарантій військовослужбовців-жінок слід визначати з позиції дискреції (без автоматизації заборонних приписів), що передбачає у конкретно визначених випадках та за певних умов, за погодженням з керівництвом, і головне за умови вільного волевиявлення жінки (яка може в силу психологічних і фізіологічних властивостей прийняти виважене для себе рішення) індивідуальний підхід до вирішення питань її трудової діяльності з одночасним збереженням дії соціального забезпечення та можливістю самостійного розпорядження його обсягом. Окрім того, в рамках дослідження авторкою проаналізовано значну кількість нормативно-правових актів, норми яких забезпечують проходження військової служби жінками в Україні. Нею також виявлено колізії в правовому регулюванні відповідної сфери суспільних відносин та запропоновано релевантні шляхи їх подолання. Такий підхід заслуговує схвалення та підтримки.

Заслуговує підтримки й пропоноване автором дисертації розуміння правового концепту «військова служба», розкриття якого здійснено через призму особливого виду публічної служби в Україні як самостійного різновиду мілітаризованої служби, яка має: 1) власний предмет регулювання, поставлені цілі, виконувані завдання та покладені функції, а також своєрідний механізм забезпечення останніх тощо, які кореспондують наявності у осіб, які вступають на військову службу, особливого адміністративно-правового статусу (наділення спеціальними

правами, покладенням додаткових обов'язків; такі особи складають присягу перед Батьківщиною, а також є спеціальним суб'єктом юридичної відповідальності тощо), й їхню відповідність нормативним вимогам (вік, освіта, стан здоров'я, фізична підготовка, відсутність судимості, володіння певними психолого-особистісними якостями, наявність яких перевіряється під час прийняття на військову службу); 2) унікальну суспільну значимість, що підтверджено наявністю пільг, гарантій, компенсацій для військовослужбовців, які не обмежуються загальними правами і свободами, наданими кожному громадянину України; 3) імператив на проходження військової служби для осіб чоловічої статі (призов на проходження строкової військової служби); 4) тенденцію до постійного нормативного удосконалення питань устрою, діяльності, комплектування різних військових формувань, прав, обов'язків і гарантій військовослужбовця тощо у зв'язку з трансформацією суспільних правовідносин в усіх сферах суспільної життєдіяльності.

У дисертації міститься значна кількість й інших наукових положень, висновків та рекомендацій, які характеризуються високим ступенем наукової новизни.

Щодо повноти викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, дотримання академічної доброчесності варто відзначити наступне. Дисертаційне дослідження є завершеною системною науковою працею, виконаною її автором самостійно. Дисертація відповідає вимогам, які ставляться до дисертації на здобуття ступеню доктора філософії: як стосовно змісту, так і стосовно оформлення.

Ґрунтуючись на матеріалах дисертаційного дослідження, її автором опубліковано наукові праці у загальній кількості сім наукових публікацій, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН

України як фахові з юридичних наук та дві тези доповідей, які оприлюднено на двох міжнародних науково-практичних конференціях.

Аналіз кількості та якості наукових праць, які були опубліковані, ґрунтуючись на матеріалах дисертаційного дослідження, дає підстави стверджувати про їх відповідність Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Таким чином наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, повною мірою викладені у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Проаналізувавши текст дисертаційного дослідження є всі підстави узагальнити наступне: дисертація виконана з дотриманням законодавства про захист авторських прав; в дисертації наявні релевантні посилання на використані інформаційні джерела, дані, відомості; у дисертації використані результати наукової діяльності, факти, джерела інформації, які є достовірними; в дисертації не виявлено академічного плагіату, фальсифікування, фабрикивання. Дисертація виконана з дотримання вимог академічної доброчесності.

Щодо зауважень й дискусійних питань стосовно положень докторської дисертації варто звернути увагу на наступне. Рецензія на дисертацію – позитивна. Між тим, потребують уваги й певні аспекти, щодо яких авторці дисертації було б надати пояснення при захисті дисертації.

1. Потребує уточнення авторська позиція здобувача щодо розкриття змісту та сутності адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні через: «стан, проблеми та перспективи ефективного функціонування військових формувань в умовах воєнного стану з гендерним контекстом» та

«сутність, зміст та особливості адміністративних процедур реалізації регулюючого та забезпечувального впливу з боку держави на військово-службові відносини загального та індивідуального спрямування, об'єктно-суб'єктна складова яких пов'язана необхідністю створення ефективного механізму проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей» (сторінка 26).

2. Ознайомлення із текстом дисертації створило враження, що авторка з одного боку, «гендерну рівність» асоціює із захистом прав і свобод жінки-військовослужбовиці, а з іншого, стверджує, що: «виникає потреба у створенні та ефективному функціонуванні інструментарію гарантування та захисту рівних прав і можливостей людини – чоловіка та жінки – з урахуванням, що жінки та чоловіки в силу анатомічних, нейрологічних, фізіологічних особливостей можуть потребувати різних ресурсів/знарядь/зусиль для досягнення ідентичного результату» (сторінки 66, 107, 241). Так до якого висновку остаточно прийшла авторка, розкриваючи поняття «гендерна рівність» під час проходження військової служби?

3. У роботі авторка аналізувала постановлену державою стратегічну ціль інтегрувати гендерну рівність в сили оборони у процесі рекрутингу (сторінка 96). Вбачається, що варто було б більш широко дослідити це питання. Зокрема яким чином планується досягти означеного і чи загалом у програмних документах Міністерства оборони передбачені конкретні заходи та механізми для її реалізації.

4. Досить дискусійною вбачається запропонована авторська варіація визначення елементного складу механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні (розділ 2), адже за загальноприйнятою позицією основними його елементами дослідники вважають: 1) об'єкт; 2) суб'єкт; 3) норми адміністративного права; 4) адміністративно-правові відносини;

5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення.

Висловлені вище зауваження та рекомендації самі по собі є дискусійними та відображають авторське бачення рецензентом певних положень дисертації. Вони не знижують вагоме наукове значення дисертації та позитивне враження від неї.

Висновок. За своїм змістом дисертація Сахній Аліни Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261, наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Сахній Аліна Віталіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

доктор юридичних наук, професор,

завідувач відділу науково-правових експертиз

та законопроектних робіт

Науково-дослідного інституту

публічного права

Ксенія КУРКОВА